

I. ประเภทและอาการของผู้ป่วยทางจิตเวช

เพื่อให้มีความเข้าใจถึงลักษณะสำคัญต่าง ๆ ของผู้ป่วยทางจิตเวช ในบทนี้จะเสนอถึงประเภทต่าง ๆ ของผู้ป่วยทางจิตเวช โดยจะได้สรุปถึงอาการพอเป็นสังเขปว่าผู้ป่วยประเภทนั้น ๆ มีลักษณะของการป่วยอย่างไร เป็นอุปสรรคต่อการให้การรักษาในโรงพยาบาล หรือเป็นอุปสรรคต่อการให้การสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์หรือไม่ สำหรับบทนี้จะเน้นเฉพาะโรคจิตชนิดจิตเภท ทั้งนี้เพราะโรคจิตชนิดนี้พบมากที่สุด และกำลังเป็นปรากฏการณ์ในสังคมไทยด้วย

โรคทางจิตเวช แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

- ก. โรคประสาท (Neuroses)
- ข. โรคทางร่างกายอื่นเนื่องมาจากความกังวล (Psychosomatic disorder)
- ค. ความผิดปกติของบุคลิกภาพ (Personality disorder)
- ง. ปัญญาอ่อน (Mental retardation)
- จ. โรคจิต (Psychoses)

ก. โรคประสาท (Neuroses)

เป็นโรคทางจิตเวชที่พบบ่อยที่สุด ลักษณะสำคัญของโรคนี้ คือ ความวิตกกังวล หนต้อความกดดันของสังคมแวดล้อมไม่ได้ โรคประสาทยังแยกออกได้อีกหลายชนิด เช่น

1. โรคประสาทชนิดกังวล (Anxiety neurosis) เป็นโรคประสาทที่มีความวิตกกังวลเป็นอาการเด่น และสำคัญ ผู้ป่วยมีความรู้สึกไม่สบายใจ หวาดหวั่น หรือพรั่นพรึง

ความรู้สึกนี้จะไม่สมส่วนกับเหตุการณ์ หรือสาเหตุจากภายนอก¹

2. โรคประสาทเกี่ยวกับความกลัว (Phobia neurosis) มีลักษณะดังนี้ คือ มีความกลัวเกินกว่าเหตุ ไม่สามารถอธิบาย หรือให้เหตุผลได้ ไม่สามารถควบคุมได้ ทำให้ต้องหลีกเลี่ยงไม่กล้าเข้าไปสู่เหตุการณ์ที่กลัว เช่น กลัวความสูง กลัวชุมชน เป็นต้น

3. โรคประสาทชนิดย้ำคิดย้ำทำ (Obsessive-compulsive neurosis) มีอาการเด่น คือ คิดและทำอะไรซ้ำ ๆ โดยควบคุมให้หยุดไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าสิ่งที่ทำนั้นไม่มีเหตุผล เช่น ล้างมือวันละ 20 ครั้ง เปิดประตูลาย ๆ ครั้งเพื่อให้แน่ใจ

4. โรคประสาทชนิดซึมเศร้า (Depressive neurosis) ก็เป็นโรคประสาทชนิดหนึ่ง ซึ่งมีอาการเศร้าอย่างลึกซึ้งมาก และนานกว่าปกติ มีอาการซึมเศร้า ร้องไห้ นอนไม่หลับ เบื่อหน่ายสิ่งแวดล้อม โดยทั่ว ๆ ไปผู้ป่วยอารมณ์เศร้า มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ ขาดความสนใจ ความต้องการทางเพศลดลง เบื่ออาหาร อารมณ์เปลี่ยนแปลงระหว่างเช้าและเย็น

ข. โรคทางร่างกายอันเนื่องมาจากความกังวล (Psychosomatic disorder)

เป็นโรคทางจิตเวชอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งผู้ป่วยมีอาการทางกายอย่างชัด และมีพยาธิสภาพให้เห็นได้ แต่สาเหตุนั้นมาจากเรื่องของอารมณ์และจิตใจ ความกดดันของอารมณ์ เป็นเหตุให้เกิดอาการต่าง ๆ เช่น ความผิดปกติของกล้ามเนื้อ เวลาที่มีอารมณ์ตึงเครียดกล้ามเนื้อเกร็ง ไม่ผ่อนคลาย ทำให้ปวดข้อ ปวดท้อง เป็นตะคริว ปวดศีรษะ มีความผิดปกติเกี่ยวกับหัวใจ หัวใจเต้นผิดปกติ ความดันโลหิตสูง เป็นต้น

¹ นายแพทย์จำลอง ดิษยานิช, "โรคประสาท" ตำราจิตเวชศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย, 2520) หน้า 455.

ค. ความผิดปกติของบุคลิกภาพ (Personality disorder)

ความผิดปกติของบุคลิกภาพทางด้านจิตเวช หมายถึง ลักษณะของบุคลิกภาพที่ไม่สามารถปรับให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม หรือสังคมได้เท่าที่ควรจะเป็น อาจแสดงความแปลก ไม่เหมาะสม หรือผิดแผกไปจากบุคลิกภาพปกติทางสังคม และความผิดปกติทางเพศ แต่ไม่ถึงกับมีบุคลิกและความประพฤติที่ผิดปกติให้เห็นชัดเจน มักเป็นตั้งแต่เด็ก และเป็นลักษณะประจำตัวของคนนั้น ๆ

เจมส์ วิลลิส (James Willis) อธิบายว่า

ความผิดปกติต่าง ๆ ที่นับว่าเป็นปัญหาสังคมนั้น มีดังนี้คือ

1. มีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตาย
2. พฤติกรรมต่อต้านสังคม
3. พฤติกรรมรุนแรง ก้าวร้าว
4. ความผิดปกติทางเพศ
5. ความไม่เหมาะสมต่าง ๆ หรือความไม่พอดี
6. ความไม่สามารถที่จะรักษาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอื่น¹

ง. ปัญญาอ่อน (Mental retardation)

ปัญญาอ่อนไม่ใช่ความเจ็บป่วยทางจิตใจ หรือโรคจิต โรคประสาทอย่างที่เราเข้าใจกัน แต่ปัญญาอ่อนคือความบกพร่องทางจิต ซึ่งมีผลมาจากการพัฒนาของสมองผิดปกติ หรือเสียไปก่อนคลอด ระหว่างคลอด หรือในระหว่างวัยเด็ก คนปัญญาอ่อนไม่มีโอกาสที่จะเข้าสู่ระยะพัฒนา เนื่องจากเมื่อเกิดมาก็เริ่มมีอาการผิดปกติเลย สมาคมจิตแพทย์อเมริกันได้จำแนกระดับ I.Q. ของคนปกติว่า อยู่ระหว่าง 90-100 ถ้าต่ำกว่า 70 ลงมา ถือว่าเป็นปัญญาอ่อน²

¹ James Willis, Lecture Notes on Psychiatry. (Oxford: Scientific Publication, 1974), p. 68.

² แพทย์หญิงวิมลรัตน์ คมกฤส, "ปัญญาอ่อน" ตำราจิตเวชศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย, 2520) หน้า 668-670.

๑. โรคจิต (Psychoses)

โรคจิตหรือวิกลจริต หมายถึงผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของจิตใจ แล้วมาแสดงออกทางความประพฤติที่ผิดปกติให้เห็น โดยมีหลักสามประการที่บ่งว่าคนนั้นเป็นโรคจิต คือ

1. ความประพฤติและความคิดอ่านผิดไปจากคนธรรมดา เช่น การแสดงท่าทางแปลก ๆ พูดจาไม่ถูกเรื่องราว มีความคิดหวาดระแวง มีหลงผิด ประสาทหลอน
2. ไม่รู้สภาวะของตนเองว่า ขณะนี้มีความเป็นอยู่อย่างไร มีอาการมันงง ไม่รู้ตัวของตัวเอง
3. บุคลิกลักษณะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น เคยเรียบร้อย กลายเป็นคนเกะกะ เกเร พูดหยาบคาย คนตระหนี่ถี่เหนียว กลายเป็นคนใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายไป

โรคจิตแบ่งออกได้หลายประเภท เช่น โรคจิตจากพิษสุราเรื้อรัง โรคจิตชนิดระแวง โรคจิตชนิดซึมเศร้า โรคจิตชนิดจิตเภท ในที่นี้จะกล่าวถึงโรคจิตชนิดจิตเภทอย่างเดียว ทั้งนี้เนื่องจากโรคจิตเภทเป็นโรคจิตที่พบมากที่สุดในประเทศไทย และในสถานสงเคราะห์บ้านกึ่งวิถี ก็มีโรคจิตชนิดนี้มากเช่นเดียวกัน

โรคจิตเภทมีอาการสำคัญ ๆ ดังนี้คือ

1. อาการทางอารมณ์ มักไม่ยินดีในร้าย เจ็บ ซึม ไม่มีอารมณ์ หรือมีแต่น้อยกว่าคนธรรมดา หรือไม่ก็แสดงอารมณ์ที่ไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ หรือบางรายแสดงอารมณ์ถึงเครียด
2. ความนึกคิดมักไม่สมเหตุสมผล และคิดสั้น ๆ บางคราวงงวาย ความคิดสับสน ไม่ปะติดปะต่อกัน ออกนอกเรื่อง หรือซังกั๊ง
3. เกิดอาการหลงผิด และประสาทหลอน หลงผิดว่ามีคนเจตนาร้าย หรือหลงผิดว่าตนเองเป็นใหญ่เป็นโต หลงผิดว่าเจ็บป่วยด้วยโรคทางฝ่ายกาย บางคนถึงกับขอให้ศัลยแพทย์ผ่าตัดตัวเอง โดยไม่ได้เป็นอะไรเลย อาการประสาทหลอนมีได้ทั้งประสาทหลอนทางหู เช่น ได้ยินเสียงแว่วโดยไม่มีตัวตน หรือประสาทหลอนทางตา เช่น มองเห็นภาพน่ากลัว เป็นผี เป็นเงาดำ ๆ หรือได้กลิ่นรู้สึไปเอง

โรคจิตเภทแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้ คือ

1. จิตเภทชนิดสามัญ (Simple type) เป็นโรคจิตเภทที่พบได้บ่อย จะเริ่มมีอาการในวัยหนุ่มสาว ราว 15-18 ปี "ผู้ป่วยที่เป็นโรคจิตชนิดนี้บางรายจะมีอาการเล็กน้อย หรือไม่มีอาการให้เห็นเลย ดังนั้นจึงยากที่จะพบความผิดปกติด้านความคิด หรือความหลงผิด อาการสำคัญจะได้แก่อารมณ์และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป เช่น แสดงอารมณ์ไม่เหมาะสม"¹ ยิ้มหัวเราะคนเดียวโดยไม่มีเหตุผล หรือมีกริยามารยาทแปลกไปจากเดิม
2. จิตเภทชนิดคทาโทนิค (Catatonic type) มีความผิดปกติของการเคลื่อนไหว ส่วนมากมักเคลื่อนไหวน้อยลง อาจจะออกมาในรูปเคลื่อนไหวมากเกินไป และเอะอะกึกกั๊ก ผู้ป่วยอาจทำอะไรโดยไม่ได้ตั้งใจ ยังใจไม่ได้ เช่น ผู้ป่วยอาจจะออกวิ่งโดยไม่มีวัตถุประสงค์เลย ออกไปโดยไม่ได้หลับนอน ไม่พักผ่อน ไม่กินอาหาร
3. จิตเภทชนิดระแวง (Paranoid type) โรคจิตเภทชนิดนี้ อาการของโรค เป็นไปอย่างช้า ๆ อาจจะมีอาการในวัยรุ่น แต่อาการจะแสดงออกให้เห็นเด่นชัดเมื่ออายุราว ๆ กลางคน คือระยะ 30-40 ปี อาการสำคัญคือ ความผิดปกติในความคิด มีอาการหลงผิดอย่างฝังใจในเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยปราศจากเหตุผล ถ้าหลงผิดไปในทางดี ผู้ป่วยจะมีอารมณ์เป็นสุข รื่นเริง ถ้าหลงผิดไปในทางไม่ดี เช่น คิดว่าจะมีคนมาทำร้าย ผู้ป่วยจะมีอารมณ์เศร้า หรือหงุดหงิด บางครั้งถึงกับทำร้ายผู้อื่น ก่อเรื่องทะเลาะวิวาท แต่ยังมีความจริงจำ รู้จักกาลเวลา สถานที่ และบุคคลได้ดี การพูดคุยในระยะเวลาอันสั้นอาจจะไม่พบความผิดปกติของผู้ป่วย ผู้ป่วยโรคจิตเภทชนิดนี้เมื่อทำผิดกฎหมายมักจะไม่มีสิ่งผิดสังเกตที่จะทำให้เจ้าหน้าที่ได้พิจารณาช่วยเหลือลดหย่อนผ่อนโทษให้ ผู้ที่เป็นโรคจิตเภทชนิดนี้มีอยู่จำนวนไม่น้อยเลยที่ยังดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้

000776

¹James Willis, Clinical Psychiatry. (Blackwell Oxford: Scientific Publications, 1976, p. 250.

4. จิตเภทชนิดเฮเบฟรนิค (Hebephrenic type) โรคจิตเภทชนิดนี้อาการมักเกิดขึ้นที่ทันใด ผิดกับชนิดคาโทนิค หรือชนิดหลงผิด ซึ่งมักมีอาการนำมาก่อนเป็นเดือนหรือเป็นปี โรคจิตชนิดนี้มักจะได้ประวัติชีวิตในตอนเด็ก ๆ ว่ามีอาการรุนแรง เปลี่ยนแปลงง่าย เป็นคนชอบคิดอะไรแบบเพ้อฝัน เช่น ชอบพูด ชอบหัวเราะกับตนเอง หรือชอบทำชัศตคามปฏิบัติ (Masturbation) เป็นอาชิม มีความนึกคิดไม่อยู่กับร่องกับรอย ฟุ้งซ่าน¹

สรุป โรคจิตนั้นผู้ที่ป่วยจะแสดงสิ่งต่าง ๆ ออกมาให้ผู้อื่นเห็นได้ เช่น ความประพฤติ และความคิดอ่านผิดไปจากคนธรรมดา ไม่รู้ภาวะของตนเอง บุคลิกลักษณะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ประเภท และอาการของผู้ป่วยทางจิตเวชทั้งหมดที่กล่าวข้างต้นนี้ เราจะพบได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยยุคปัจจุบัน ซึ่งสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมมีอิทธิพลอย่างมากในการผลักดันให้เกิดปัญหาดังกล่าว ผู้ที่มีพื้นฐานอารมณ์ไม่ดี มีความตึงเครียด ความกดดันทางอารมณ์และจิตใจ จะไม่สามารถทนต่อสถานการณ์นั้น ๆ ได้ บุคคลเหล่านี้จะไขว่คว้าในการป้องกันตนเองมากผิดปกติ จนในที่สุดไม่อาจจะอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

อย่างไรก็ตาม สาเหตุของการป่วยทางจิตนั้น ไม่ได้มาจากความคับข้องใจ หรือความกดดันทางอารมณ์อย่างเดียว ยังมีปัจจัยอีกหลายอย่างที่มีส่วนผลักดันให้เกิดอาการทางจิต ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดต่อไปนี้

II. สาเหตุที่ก่อให้เกิดอาการทางจิตเวช

มีสาเหตุสำคัญของอาการทางจิตเวชที่สามารถกล่าวได้ ดังนี้

1. จากกรรมพันธุ์ สาเหตุทางกรรมพันธุ์นี้ยังเป็นเรื่องถกเถียงกันอยู่ คือมีผู้ที่เห็นด้วยเป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกัน ก็มีผู้ที่คัดค้านเห็นว่าสิ่งแวดล้อมน่าจะมีความสำคัญกว่ากรรมพันธุ์ เพราะพ่อแม่ที่เป็นโรคจิต โรคประสาท ย่อมเลี้ยงดูบุตรของเขาให้เป็นไปในทำนองเดียวกับความเห็นของตน แต่จากเหตุผล หลักฐานอีกหลายอย่างเมื่อนำมาประกอบกันแล้ว ยังไม่

¹ นายแพทย์มงคล ม. ศรีโสภาค, "โรคจิตเภท", ตำราจิตเวชศาสตร์, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย, 2520) หน้า 313.

อาจจะกล่าวได้ว่า เรื่องของกรรมพันธุ์ไม่เป็นสาเหตุก่อให้เกิดโรคทางจิต เชื่อกันว่าโรคจิต อารมณ์สุขเศร้า มีเหตุเนื่องมาจากกรรมพันธุ์ถึง 70-80%

2. จากทางร่างกาย แยกออกเป็นสาเหตุจากภายในร่างกาย และสาเหตุจาก ภายนอกร่างกาย

ก. สาเหตุจากภายในร่างกาย (Endogenous in origin) พืชของโรค ต่าง ๆ เช่น พืชของไขกระดูก พืชของโรคซิฟิลิส จะทำให้ร่างกายเกิดการเปลี่ยนแปลง ผันผวน ทำให้มีอาการทางจิตปรากฏขึ้น การที่ต่อมในร่างกายบกพร่องในหน้าที่ เช่น ทำ งานมาก หรือน้อยกว่าปกติ จิตใจย่อมกระทบกระเทือนไปด้วย

ข. สาเหตุจากภายนอกในร่างกาย (Exogenous in origin) เช่น จาก สารเคมีที่เป็นพิษต่อร่างกาย เช่น ฝิ่น กัญชา เหล้า ยา และสารอื่น ๆ (โปรมิไต ตะกั่ว สารหนู และแก๊สต่าง ๆ) จากภัยอันตรายที่เป็นผลทำให้สมองได้รับการกระทบกระเทือน เช่น ถูกตีศีรษะอย่างแรง ถูกรถยนต์ชนศีรษะฟาดพื้น พลัดจากที่สูงศีรษะฟาดกับวัตถุแข็ง แต่อย่าง ไรก็ตาม บุคคลที่ได้รับอันตรายต่อสมองก็ไม่จำเป็นจะต้องมีอาการทางจิตเสมอไป ทั้งนี้ต้อง อาศัยพื้นฐานในบุคลิกภาพของผู้นั้นเป็นเกณฑ์ ถ้าจิตใจ หรือบุคลิกภาพแข็งแรงสมบูรณ์ก็เป็น ได้ยาก

3. สาเหตุจากจิตใจ (Mental factor) เรื่องของจิตใจ นับว่าสำคัญยิ่ง มนุษย์เรามีความอดทนต่อความกระทบกระเทือน หรือมีการตอบโต้ต่อสิ่งที่ได้รับไม่เหมือนกัน ถ้าจิตใจแข็งแรง มีความประพฤติดี อารมณ์ผสมผสานกันได้อย่างเหมาะสม ก็สามารถดำเนิน ชีวิตต่อไปได้อย่างปกติสุข แต่ถ้าบุคคลนั้นเป็นผู้ที่ไม่รู้จักการยืดหยุ่น จิตใจอ่อนไหวง่าย ก็จะ เกิดอาการทางจิตขึ้นได้

4. สาเหตุจากสิ่งแวดล้อม (Environmental factor) แยกได้เป็น 3 ประการ คือ

4.1 ฐานะทางเศรษฐกิจ เรื่องเศรษฐกิจกับชีวิตประจำวันเป็นเรื่องจำเป็น ทุกคนจะต้องทำงานเพื่อการดำเนินชีวิต บางรายประสบกับความสำเร็จในชีวิตก็จะเกิดความ พอใจเป็นสุข แต่ถ้าต้องประสบกับปัญหาความขาดแคลน ยุ่งยากอยู่เป็นประจำ ก็จะทำให้เกิด

ความเครียด เกิดความกดดันทางอารมณ์ จึงนับว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่จะก่อให้เกิดอาการทางจิตได้ง่าย

4.2 ปัญหาทางวัฒนธรรม และสังคม อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมในยุคปัจจุบันนี้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ผลจากการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมหลาย ๆ ด้าน ผู้ที่มีสุขภาพจิตอ่อนแอ ไม่สามารถปรับตัวเองให้ทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งทางอารมณ์ เกิดความยุ่งยากใจขึ้น เนื่องจากไม่สามารถแก้ปัญหาของตัวเองได้

4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อาจเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ระหว่างเพื่อนบ้าน หรือระหว่างเพื่อนฝูงในสถานที่ทำงานก็เป็นได้ ถ้าเกิดความขัดแย้งแล้วไม่สามารถระบายได้ ทางออกของเขาก็คือ เก็บกดเอาไว้ เมื่อมีความกดดันมากขึ้นทุกวัน จนไม่สามารถทนต่อไปได้ ก็จะทำให้บุคลิกภาพแปรปรวนไป อาจเป็นโรคจิตได้ในที่สุด

ที่กล่าวข้างต้นนั้น คือสาเหตุของโรคจิตทั่ว ๆ ไป แต่ต่อไปนี้จะกล่าวถึงสาเหตุของโรคจิตเภทโดยเฉพาะ เนื่องจากการศึกษาค้นคว้านี้เน้นที่ผู้ป่วยโรคจิตเภทเป็นสำคัญ

สาเหตุของโรคจิตเภท

สำหรับสาเหตุของโรคจิตเภทนี้ ยังไม่มีผู้ใดกำหนดไว้แน่นอน นักวิชาการส่วนใหญ่ก็เพิ่งเล็งไปที่อาการของโรค และการบำบัดรักษามากกว่าจะพิจารณาถึงสาเหตุ อย่างไรก็ตาม เราอาจกล่าวได้ว่า สภาพของจิตใจ มีอิทธิพลอย่างมากต่อการป่วยด้วยโรคนี้ เนื่องจากผู้ป่วยส่วนใหญ่นั้นที่เป็นโรคจิตเภท จะมีการแยกตัว มีความคิดฝันมาก มีความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมน้อยลง ทำให้มีอาการ ความประพฤติ ความทรงจำ เกิดความแปรปรวน

ผู้ป่วยโรคจิตเภทส่วนใหญ่จะมีพื้นฐานทางอารมณ์ไม่ดี เนื่องจากประสบปัญหาในครอบครัวตั้งแต่เล็กจนโต เช่น บิดามารดาหย่าร้างกัน หรือแยกกันอยู่ แม้บิดามารดาอยู่ด้วยกัน แต่หากเช่น บิดามารดาเมาสุรา เอะอะอาละวาด ทะเลาะทู่ตีมารดาเป็นประจำ หรือบิดามารดาเป็นโรคจิตโรคประสาท ฯลฯ เหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้จะอยู่ในความทรงจำ และอยู่ในจิตใต้สำนึกของผู้ป่วยตลอดมา ต่อมาเมื่อได้รับความกระทบกระเทือนใจ พบความ

ผิดหวังในชีวิต ก็จะทำให้มีอาการทางจิตขึ้นได้ ซึ่งเท่าที่พบส่วนใหญ่มักป่วยเป็นโรคจิตเภทชนิดระวาง (Schizophrenia, paranoid type)

อาการสำคัญของโรคจิตเภทอย่างหนึ่ง ได้แก่ การแยกตัวเองออกจากสิ่งแวดล้อม การที่คนเราแยกตัวเองนั้น อาจจะเป็นเพราะมีปัญหาการปรับตัว ไม่สามารถเข้ากับเพื่อนฝูงได้ รู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่หัดเดียวกับผู้อื่น ทำให้ไม่อยากเข้าสังคม หลีกเลี่ยงปัญหา กับผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน เมื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ไม่ได้ก็แยกตัว เก็บตัว ต่อมาอาจจะมีอาการอื่น ๆ อีกหลายอย่าง จึงทำให้มองเห็นว่า สิ่งแวดล้อม เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดอาการทางจิตเภท

ฐานะทางเศรษฐกิจ ก็มีผลผลักดันให้ผู้ป่วยมีอาการของโรคนี้ เช่น การหลงผิดประสาทหลอน (Delusion and hallucination) คิดว่าตัวเองร่ำรวย หูหรา (Grandeur idea) เท่าที่พบส่วนใหญ่ที่มีความหลงผิดมักมีปัญหาทางเศรษฐกิจ บุคคลเหล่านี้จะขาดความผิดหวังของตนเอง โดยการเพ้อฝันในระยะแรก ๆ เมื่อสะสมความรู้สึกเช่นนี้ไว้มากเข้า ต่อมาจึงกลายเป็นการหลงผิดว่าตัวเองเป็นเช่นนั้นจริง ๆ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้มองเห็นว่า ฐานะทางเศรษฐกิจ น่าจะเป็นสาเหตุอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดอาการของโรคจิตเภทขึ้นได้

อาการประสาทหลอน เป็นอาการสำคัญของโรคนี้เช่นเดียวกัน มีได้ทั้งประสาทหลอนทางหู (Auditory hallucination) เช่น ได้ยินเสียงแว่วโดยไม่มีตัวตน หรือประสาทหลอนทางตา (Visual-hallucination) เช่น มองเห็นภาพน่ากลัว การที่ผู้ป่วยมีอาการดังกล่าวก็เนื่องมาจากประสบการณ์ในอดีต เช่น ผู้ป่วยรายหนึ่งมีอาการสำคัญ คือ หูแว่ว ได้ยินเสียงคนขู่จะทำร้าย เมื่อศึกษาประวัติของผู้ป่วยรายนี้แล้ว พบว่า เคยมีปัญหาขัดแย้งกับเพื่อนร่วมงานมาเป็นเวลาหลายปี แต่เนื่องจากผู้ป่วยเป็นคนเก็บความรู้สึก ไม่กล้าแสดงออก ประกอบกับมีพื้นฐานทางอารมณ์ที่ไม่ดีมาก่อน จึงทำให้มีอาการดังกล่าว คือหูแว่ว ได้ยินเสียงคนขู่จะฆ่าตลอดเวลา ซึ่งเป็นอาการของโรคจิตเภทชนิดคาโทนิค (Schizophrenia, catatonic type) การที่ผู้ป่วยเป็นเช่นนี้เนื่องมาจากสิ่งแวดล้อม คือ ความสัมพันธ์ต่อบุคคล ซึ่งได้แก่เพื่อนร่วมงานนั่นเอง

สรุป สาเหตุของอาการทางจิตนั้นยังกำหนดแน่นอนไม่ได้ว่ามาจากอะไร เพียงแต่มีการคาดคะเน หรือมีข้อสังเกตว่าอาการเช่นนั้นน่าจะมีสาเหตุมาจากสิ่งนั้น เช่น มารดาที่เป็นโรคประสาท มักจะเลี้ยงดูบุตรของตัวเองโดยการอบรมสั่งสอนไปตามความคิดเห็นของตน บุตรอาจจะเป็นโรคประสาทเช่นเดียวกับมารดาได้ ทั้งนี้เพราะความใกล้ชิดและได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากมารดาตั้งแต่เล็ก ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้ที่คิดว่าโรคจิตประสาทนั้นมีสาเหตุมาจากพันธุกรรม สำหรับเรื่องอายุมีเพียงข้อสังเกตว่า บุคคลในวัยนี้มักจะเป็นโรคจิตชนิดนี้มาก เช่น หนุ่มสาวอายุ 15-16 ปี มักจะเป็นโรคจิตเภท แต่แท้จริงแล้วอายุ 40-50 ปีก็เป็นโรคจิตชนิดนี้ได้ สาเหตุจากภายในและภายนอกร่างกาย เช่น ต่อมต่าง ๆ ในร่างกาย ถ้าบกพร่องในหน้าที่ก็จะเป็นสาเหตุให้เกิดอาการทางจิตเภทได้ พวกสารเคมีต่าง ๆ ก็มีส่วนเช่นเดียวกัน แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดนั้น น่าจะมาจากจิตใจ หรือ สิ่งแวดล้อมมากกว่า

ส่วนสาเหตุของโรคจิตเภทนั้น ผู้ศึกษาเพียงแต่คาดคะเนเช่นเดียวกันว่า มาจากสิ่งต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์ต่อบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคม สาเหตุทางจิตใจก็มีส่วนทำให้มีอาการดังกล่าว